

Comunicarea se învață! De ce să nu o începem chiar din școală?

La început, învățăm să deosebim obiectele din jurul nostru. Apoi, aflăm că sunetele pe auzim, într-o anumită combinație, reprezintă cuvinte care descriu ceea ce ne înconjoară. Puțin mai târziu, reușim să facem asocieri dintre acestea și stările și nevoile noastre : foame, dorință de afecțiune, oboseală. Încetul cu încetul lumea începe să poată fi descrisă prin cuvinte, în primul rând de către cei din jurul nostru, apoi de către noi înșine.

O dată însușite noțiunile de bază, începe un proces care poate continua întreaga viață, sau se oprește la un moment dat sau se va reduce pentru totdeauna la o simplă comunicare de bază, care să ne asigure nici mai mult nici mai puțin decât supraviețuirea. Marea majoritate a oamenilor deprind capacitatea de a vorbi. Dar nu întotdeauna cuvintele pe care le rostim reușesc să comunice într-adevăr ceva. Folosim cuvinte fără a le cunoaște sensul, sau nu reușim să le punem împreună într-un mod coerent pentru a putea transmite un mesaj. Sau cuvintele își pierd rostul când modul preferat de exprimare este agresiv – prin țipete sau gesturi violente.

Modul în care ajungem să ne exprimăm prin cuvinte, succesul unui asemenea demers este dependent într-o măsură considerabilă de mediul nostru : familie, locație geografică, spațiu cultural. Mutarea dintr-o țară în alta presupune, de exemplu, în afara însușirii corecte a gramaticii și vocabularului de bază al unei limbi străine și începutul unui proces care nu este de scurtă durată de cunoaștere și asimilare a unor minime norme sociale. « Rațiunea gesturilor » poate fi diferită de cea din spațiul de origine, sensul cuvintelor diferă, obișnuințele culturale altele. Totul se învață, în principal prin practica interacțiunii directe cu mediul. Succesul unei adaptări de succes ține de o anumită flexibilitate a gândirii, disponibilitate de a învăța și însușirea unor mecanisme de bază în structurarea procesului de învățare. E ca o rețetă de bază, cu reguli, asocieri și metode de punere în aplicare.

Comunicarea, printre altele, înseamnă și capacitatea de a putea transmite mesaje care să poată fi recepționate și înțelese de publicul-țintă căruia i ne adresăm. De a fi în stare să înțelegem la rândul nostru atunci când ni se comunică. Pe scurt, un proces care se învață.

În ziua de astăzi, chiar dacă ocupăm sau nu o poziție profesională legată de comunicare, transmiterea și asimilarea de cunoștințe are mari conexiuni cu aceasta. Dintr-un volum imens de informații actualizate în permanență, noi vom putea beneficia de un segment redus, și depinde de noi să avem capacitatea de a-l prelucra, modifica, îmbunătăți și transmite mai departe. Putem învăța din mers acest lucru, sau să fim « înzestrați » cu anumite capacități pentru a ne descurca mai bine ? Ceea ce acum pare noutate, este probabil ca în câțiva ani să devină o calitate de bază. Ceea ce însă trebuie să înțelegem din istoria timpului prezent este că ritmul – de viață, învățare, schimbare – este cu totul altul decât cel de până acum, iar o revenire la cel anterior, fie și chiar cel din « secolul luminii » este foarte puțin probabil.

Un prim efect al acestor schimbări de structură ar trebui să se resimtă la nivelul sistemului de educație. Manualele din hârtie, cărăți cu greu în ghiozdane se pot înlocui prin documente stocate în memoria unui laptop adaptat nevoilor școlare. Asimilarea de

cunoștințe devine un demers utopic, mai importantă fiind modalitatea în care putem asimila în timp scurt cunoștințele necesare acoperirii unui domeniu de activitate foarte clar delimitat. Iar aceste noi obișnuințe trebuie nu doar urmate, respectate, însușite în tăcere, ci în permanență comunicate. Dialogul cu ceilalți, adecvarea mesajelor la obiective presupun o permanentă discuție cu ceilalți, confruntare de idei, efort argumentativ. Școala încetează să mai fie exclusiv un spațiu de reproducere a cunoașterii de a o generație la alta, ci unul de însușire a unor abilități de producere și analizare a cunoașterii. Iar comunicarea unor rezultate, exprimarea unui punct de vedere prin viu grai sau în scris, împărtășirea unor experiențe trebuie să se facă planificat, ordonat, urmărind întotdeauna un scop.

Școala ne poate oferi cadrul unei disciplinări a gândirii. Dar ce am putea face la niște cursuri de comunicare ? Să învățăm să ne exprimăm în diverse contexte – mediu cultural diferit, interacțiune cu persoane de gen diferit, obiective diferite. Să învățăm elementele de bază ale dialogului. Să putem fi în stare să ne exprimăm sentimentele și stările. Să învățăm că o idee poate fi spusă în mii de feluri și depinde doar de cultura noastră – generală și emoțională – să găsim formula adecvată. Nu în ultimul rând, să avem în permanență un dialog cu noi înșine.

Aparent, nu e complicat. Toți învățăm mai devreme sau mai târziu să vorbim, să articulăm cuvinte, nu ? Cuvintele trebuie să ajungă să exprime mai mult decât nevoi de bază, ci să poată fi expresia unor gânduri, idei. Cu cât învățăm de timpuriu forța cuvintelor, cu atât mai ușor ne va fi să organizăm procesul de permanentă învățare a sensurilor și locului cuvintelor. Dar, întotdeauna trebuie să existe un început.

Ana Dinescu

Noiembrie 2008